

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.cementtechnology.ir

موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت
وابسته به وزارت نیرو

درس

تحلیل محیط داخلی و بین المللی

استاد: جناب آقای دکتر ممی زاده

سمینار

توسعه سیاسی

ارائه دهندگان

محمدی

کفشکنان

کرد

خرداد 84

• فقدان تعادل و نابسامانی های اقتصادی و سیاسی که در پی استعمار زدایی پیش آمد موضوع اصلی سیاست بین المللی و انگیزه ای برای کمک به جهان سوم شد.

- این سیاست بطور طبیعی به نگرش توسعه دامن زد

- در سال 1959 ((کمیته سیاست های تطبیقی)) ابتکار عمل یک گردهمایی تخصصی در مورد نوسازی سیاسی را به دست گرفت

- نگرش توسعه سیاسی در مرکز کارهای این کمیته قرار گرفت و زندگی سیاسی جهان سوم در عبارت (تاخیر) یا عقب بودن نسبت به نمونه دموکراتیک غربی توصیف شد

-کمک های عرضه شده به دولت های جدید بعنوان پاسخی به ضرورتی مضاعف توجیه شد به این معنا که از یک سو به بهبود اوضاع اقتصادی آنها کمک می کند و از سوی دیگر به روند دگرگونی های سیاسی، که به ناچار باید آنها را به سوی دموکراسی لیبرال رهنمون سازد، شتاب می بخشد.

• هیرشمن ، دلیل عقب افتادگی اقتصادی جهان سوم نسبت به اروپا و آمریکا تفاوت‌های عمیق ملتها نیست ، بلکه ریشه آن را باید در مشکل تجهیز منابع پنهانی دانست که در همه جای دنیا هم یافت می شوند.

-با این دیدگاه جدید توسعه از این پس بعنوان روند شگوفایی تلقی شد که طی آن امکانات پنهان هر جامعه به تجلی نشسته و آشکار می شود.

• نگرش جوشش درونی ، این نگرش هم به نوبه خود اندیشه شکوفایی تدریجی جوامع را پیش آورد که تحقق آن شامل گذار از پنج مرحله مجزا و پی در پی می شود

-جامعه سنتی

-شرایط مقدم بر شروع حرکت

-حرکت

-سیر به سوی بلوغ و پختگی

- عصر مصرف توده ای

- روستو ، با فراتر رفتن از یک تحلیل صرفاً اقتصادی چنین القاء می کند که برای هر یک از این مراحل ، الگوی سیاسی خاصی مناسب بوده و آخرین مرحله با دموکراسی مردمی همخوانی دارد

- جهان سوم در حال حاضر تلاش می کند از مرحله دوم گذر کند و به همین دلیل با مسائل اقتصادی و سیاسی نظیر مسائلی که در کشورهای اروپایی در قرن هجدهم با آن روبرو بوده اند دست و پنجه نرم می کند

لوسین پای ، ده نوع انتظار متفاوت از مفهوم توسعه را برشمارد

- آیا باید از توسعه سیاسی انتظار توسعه اقتصادی داشت ؟
- آیا ایجاد نظام سیاسی که با جوامع صنعتی سازگار باشد؟
- یا تحقق اعمالی که متجدد تلقی می شوند (قانون مداری ، لیاقت سالاری ، مشارکت ، ...)
- یا ساخت دولت و ملیت ... ؟
- یا توسعه اداری ... ؟
- یا بسیج شهروندان ...؟
- یا تحقق دموکراسی ... ؟
- یا تحقق دگرگونی پایدار منظم...؟
- یا بهبود کارآیی نظام سیاسی ...؟
- یا جنبه مشخصی از روند دگرگونی اجتماعی ... ؟

در مطالعات توسعه سیاسی اساس تحقیقات بیشتر بر پایه دو جریان استوار است

- توسل به نمونه های جامعه شناختی رسمی
- توسل به تحلیل تاریخی

www.cementtechnology.ir

نظریه های کلاسیک توسعه گرایي

- نظریه کمیت گرای توسعه
- نظریه توسعه گرای شیلز
- نظریه کارکرد گرای توسعه
- طرح نظریه بحران

www.cementtechnology.ir

نظریه های کمیت گرای توسعه

- انقلاب رفتار گرایی که از فردای جنگ جهانی دوم به علم سیاست سرایت کرد زمینه ساز کارهای زیادی شد که ویژگی مشترک آنها توسل به فنون کمی است
- نظریه های رفتار گرایی در مورد دموکراسی
- نظریه بسیج دویچ
- نظریه بسیج دانیل لرنر

نظریه های رفتار گرایی در مورد دموکراسی

- بینش توسعه گرایی در الگوی پلیارشی
- آثار کمیت گرا

www.cementtechnology.ir

بینش توسعه گرایی در الگوی پلیارشی

- سیمورمارتین لیسپت ، بازی سیاسی فقط در صورتی رقابتی یا دمرکراتیک تلقی می شود که متکی به میزانی از توسعه اقتصادی باشد
- - به واقعیت رابطه همبسته شاخص های توسعه اقتصادی و شاخص های رقابت سیاسی نظر دارند
- رابرت دال ، دموکراسی به گونه ای تدریجی و فقط در قالب پلیارشی امکان تحقق دارد
- به همان میزان که جوامع پیشرفت می کنند و پیچیده تر می شوند تعداد گروه های اجتماعی و رهبران علاقمند به رهبری این گروه ها نیز افزایش می یابد این رهبران چاره ای ندارند جز اینکه مدام به مذاکره با یکدیگر پرداخته و راجع به مسائل مختلف دست به ائتلاف بزنند
- پلیارشی منتهای آمال توسعه سیاسی را تشکیل می دهد ، حصول پلیارشی کلاً مشروط به توسعه صرفاً اقتصادی و اجتماعی است

پنج شرطی که به نظر دال و لیندبلوم مقدم بر پلیارشی تلقی می شود

- اعمال پاره ای اندیشه های اجتماعی
- حداقل اجماع عمومی
- رسیدن به تكثر اجتماعی
- گردش قوی نخبگان
- تفاوت اندک در توزیع ثروت و آموزش

آثار کمیت گرا

- تحلیل های کلی : رابطه مستقیم بین توسعه اقتصادی و توسعه سیاسی
- تحلیل های جزئی : رابطه متقابل توسعه اقتصادی و تعدیل خشونت سیاسی

www.cementtechnology.ir

تحلیل های کلی : رابطه مستقیم بین توسعه اقتصادی و توسعه سیاسی

- بروس روست : پنج سطح متوالی توسعه اقتصادی و سیاسی
- جوامع ابتدایی سنتی
- تمدنهای سنتی
- جوامع در حال گذار
- جوامعی که انقلاب صنعتی را پشت سر نهادند
- جوامع مصرف انبوه همگانی

جوامع مصرف انبوه همگانی	جوامعی که انقلاب صنعتی شده	جوامع در حال گذار	تمدنهای سنتی	جوامع ابتدایی سنتی	
۲۸-۹۲	۰-۱۰۰	۰-۹۵	۰-۸۳	۰-۵۵	میزان مشارکت
۷۸	۶۹	۴۱	۴۹	۳۰	متوسط

پلیارشی			تولید سرانه ناخالص ملی			
درصد پلیارشی	درصد کل	تعداد کشورها	متوسط	تفاوت بالا و پائین	تعداد کشورها	
۰	۰	۰	۵۶	۴۵-۴۶	۱۱	جوامع سنتی ابتدایی
۳	۷/۶	۱	۸۷	۷۰-۱۰۵	۱۵	تمدنهای سنتی
۹	۷/۹	۳	۱۷۳	۱۰۸-۲۳۹	۳۱	جوامع در حال گذار
۴۴	۶/۲۵	۱۴	۴۴۵	۲۶۲-۷۹۴	۳۶	جوامعی که انقلاب صنعتی را گذارنده اند
۴۴	۱۰۰	۱۴	۱۳۳۰	۸۳۶-۲۵۷۷	۱۴	جوامع مصرف انبوه همگانی

- رابرت دال ، تغییر تولید ناخالص سرانه ملی درحدی پائین تر از 200 تا 250 دلار تاثیری بر روند دموکراسی در ساختار های سیاسی ندارد و بدین سان شرایط مناسب برای دموکراسی به کلی از بین رفته تلقی می شود .

- به همین نحو تغییر تولید ناخالص سرانه ملی درحدی بالاتر از 700 و 800 دلار هم به این دلیل که شرایط لازم برای پلیارشی حاصل شده است ، تاثیر خود را از دست می دهد.

- رسیدن به مرحله خاصی از درآمد ملی ، شرط مستقیم و لازم برای تحول سیاسی جوامع و استقرار پلیارشی است

- تحلیل های جزئی : رابطه متقابل توسعه اقتصادی و تعدیل خشونت سیاسی
- توسعه اقتصادی از طریق کاهش درگیریها و تعدیل خشونتها و ایجاد مصالحه گسترده ، به عملکرد پلیارشی در جامعه کمک می کند.

نظریه بسیج دویچ

- کارل دویچ هم مانند رابرت دال مساله توسعه را با شماری از شاخص های ناظر بر تحولات محیط نظام سیاسی ، مورد بررسی قرار می دهد .
- دگرگونی سیاسی دیگر به مشابه محصول بلافصل تحولات اجتماعی - اقتصادی در نظر گرفته نمی شود ، بلکه بعنوان اثر منتظره روند بسیج محسوب می شود که خود بسیج نتیجه تحولات اقتصادی و اجتماعی است
- به نظر دویچ بسیج ، عملی است که نوسازی کارآمد یک جامعه را تضمین می کند و در همان حال شاخص وضعیتی است که مردم در گذار از نوعی زندگی سنتی به زندگی جدید تجربه میکنند .

چهار شاخص میزان بسیج یک جامعه

- داده های اقتصادی
میزان درآمد ، تقسیم جمعیت در بخشهای مختلف فعالیت ، ...
- داده های فرهنگی
گوش دادن به رادیو ، رفتن به سینما ، خرید روزنامه ، سطح سواد ...
- داده های جمعیتی
میزان شهر نشینی
- داده های سیاسی
مشارکت در انتخابات ، نامزدی و انتخابات ، میزان اطاعت از فرامین مالیاتی

نظریه بسیج دانیل لرنر

- به نظر او علت ابهامات موجود قوم - محوری غرب نیست بلکه بر عکس این است که جوامع شرقی سعی دارند به هر قیمت پاره ای وجوه سنتی و خاص خود را حفظ کنند
- نوسازی دقیقاً از طریق حذف سنت و از طریق روح بسیج صورت میگیرد
- چنین بسیجی زیر بنای روند توسعه است و چنانکه به نیکی صورت گیرد به تحقق دموکراسی واقعی مبتنی بر رای همگانی و میزان بالای مشارکت در انتخابات می انجامد
- ارتباطات به نوبه خود زمینه ساز بسیج بوده
- مطالعه نوسازی در هر جامعه مستلزم لحاظ
- سطح شهر نشینی
- سطح سواد
- نشر اطلاعات

نظریه توسعه گرایی شیلز

- شیلزیر بازسازی نظریه های جدید به جای توجه به انگاره های اقتصاد دانان ، صرفاً به علم سیاست رجوع می کنند
- شیلز ، بازسازی صورت مسئله خود را حول محور سه سؤال سوق دارد
 - + چند کشور جهان سومی در عمل به دموکراسی جدید می رسند؟
 - + با چه آهنگی به آن نزدیک می شوند یا آرزو دارند نزدیک شوند؟
 - + چه روشی برای آشتی سنت و تجدد و آشتی ضرورت الیگارشسی و انقلاب دموکراتیک در پیش میگیرند؟
- در پاسخ به این سئوالات ، پنج نوع نظام سیاسی را بر می شمارد
 - + دموکراسی سیاسی
 - + دموکراسی حمایت شده
 - + الیگارشسی نوگرا
 - + الیگارش شما متخواه
 - + الیگارشسی سنتی

نظریه کارکرد گرایی توسعه

- کارکرد و توسعه از نظر آلموند
- کارکردهای نظام سیاسی
- لحاظ فرهنگ سیاسی
- گونه شناسی نظام های سیاسی بر اساس کار ویژه آنها

www.cementtechnology.ir

کارکرد و توسعه از نظر آلموند:

- جامعه یا نظام سیاسی را به مشابه مجموعه ای از عناصر بهم وابسته در نظر میگیرد هر یک از این عناصر به گونه ای خاص که در کار سازماندهی و کارکرد همان مجموعه ای که خود نیز جزئی از آن به شمار می روند ، مشارکت دارد.

کارکردهای نظام سیاسی

- کار ویژه های تبدیل و استحاله
- اهمیتی که این کار ویژه اجرا می کند ، در بازگشت (به سوی نظام سیاسی) باعث ایجاد ساختارهای تخصصی تر می شود ، سازمان های جدیدی شکل میگیرد (سندیکاهها ، جمعیت ها ، گروههای فشار ...) که جای سازمانهای عام تری چون کلیسا ، خانواده و غیره را که به نظر می رسید تا این زمان برای پیوند منافع کفایت می کردند ، می گیرند .
- کار ویژه های تطبیق
- این کار ویژه از طریق مکانیسم های عضو گیری سیاسی واجتماعی کردن سیاست (تربیت سیاسی) به نظام امکان می دهند خود را با فشارهای ناشی از دگرگونی تطبیق دهد
- کارآییهای کارکردی نظام سیاسی
- توان استحصال
- توان تنظیم
- کارآیی توزیع
- توان سمبولیک
- توان پاسخگویی

لحاظ فرهنگی سیاسی

یک نظام سیاسی فقط از ساختارها تشکیل نمی شود ، بلکه شامل مجموعه ای از طرز فکرها و رفتارهای کم و بیش به هم پیوسته نیز می شود.

- پژوهشهای آلموند و ورنر
در سال 1963 آنها را به تفکیک سه نوع فرهنگ عمده که با سه نوع واکنش در مقابل موضوعات سیاسی ارتباط مییابند ، سوق داد
+ فرهنگ ده کوره
مبتنی بر بی تفاوتی و جهل نسبت به دولت ملی و فرو برده در واحدهای محلی متعلقه
مثل ، قبیله یا روستا
+ فرهنگ اقتصادی
با آگاهی از نظام سیاسی ملی همراه است ولی مردم نسبت به آن حالتی کاملاً انفعالی دارند
+ فرهنگ مشارکتی
بر اراده شهروندان و اعمال کامل حقوق و تکالیفشان در تصمیمات سیاسی استوار است

گونه شناسی نظام های سیاسی براساس کار ویژه آنها

- نظام های بدوی
که صاحب ساختارهای سیاسی گسیخته و فاقد تنوع بوده و با فرهنگی از نوع ده کوره ای مشخص می شوند
- نظام سنتی
که با درجه ای از تنوع ساختاری آشنا و به مرحله فرهنگ اطاعتی دست یافته اند
- نظام های جدید
که به زیر بنای سیاسی متنوع (احزاب ، گروههای منتفی ، رسانه های عمومی) مجهز و فرهنگ مشارکتی تکیه دارند

طرح نظریه بحران

- کارهای پای
- پای و بعد از او
- کارهای ارگانسکی

www.cementtechnology.ir

کارهای پای

- لوسین پای ، تمام جوامع علائم مشترکی از نوگرایی دارند که مارا به مثلث تقویت مساوات ، بهبود کارآییهای سیاسی و تمایزگذاری ساختاری ، هدایت می کند.

www.cementtechnology.ir

بحران های توسعه

- بحران هویت
- بحران مشروعیت
- بحران نفوذ
- بحران مشارکت
- بحران ادغام
- بحران توزیع
- این بحرانها در همه جا به یک سیاق اتفاق نمی افتد ، تناوب آنها تابع منطق و آهنگی است که بر حسب جامعه فرق کرد و در تحلیل مشخص می شود

برداشت نهادگرایی ساموئل هانتینگتن

- نقدی بر توسعه گرایی کلاسیک
- روند نهادینه کردن
- وضعیت جوامع نوگرا
- دستاورد ها و ابهام های الگوی ها نتینگتن

www.cementtechnology.ir

نقدی بر توسعه گرایی کلاسیک

- توسعه امری بازگشت ناپذیر نیست و لی در واقع بین دو دوره از انحطاط سیاسی جای میگیرد
- توسعه با صنعتی شدن یکی نیست
- توسعه ، نوسازی اقتصادی و اجتماعی و فرهنگ نیست حتی ممکن است در تضاد باشد
- توسعه سیاسی یعنی نهادینه شدن اجزاء جامعه

روند نهادینه کردن

- ضرورت آن
- معیارهای نهادینه شدن
- موانع توسعه سیاسی

www.cementtechnology.ir

ضرورت آن

- یک نظام سیاسی موقعی کارآمد و معتبر است که از درجه بالای نهادینگی برخوردار باشد. یعنی سازمانها و آیین های زیر بنایی آنها متعدد و به اندازه کافی ثابت و از نظر مردم مربوطه ارزشمند باشند.

www.cementtechnology.ir

معیارهای نهادینه شدن

- وقتی یک نظام نهادینه توان خود با دگرگونی را پیدا کنند می توان گفت قابلیت تطبیق ، حفظ و باز تولید را در مراحل مختلف تاریخی پیدا کرده است.
- یک نظام سیاسی وقتی نهادینه خوانده می شود که از سطح بالای پیچیدگی برخوردار باشد ، یعنی عملکرد آن انحصاراً به بازی ساختار بستگی نداشته باشد
- نهادینگی مستلزم میزانی از استقلال ساختارهای سیاسی است استقلال دولت در مقابل نیروهای اجتماعی و اقتصادی و استقلال احزاب سیاسی در مقابل طبقه مرجع خود

موانع توسعه سیاسی

- به نظر هانتینگتن ، جهان سوم به دور از توان انجام همزمان نوسازی اقتصادی و توسعه سیاسی ، باید دومی را فدای اولی کرده یا آن را به مرحله بعد موکول سازد ، بدین سان نوسازی به قیمت تضعیف نهادهای جامعه مربوطه و در نتیجه به انحطاط سیاسی آن تمام می شود . ترجمان این زوال بازگشت ، خشنونت و برتری منافع خصوصی بر منافع همگانی یعنی تشدید فساد است.

